

Sabina Rudenková: *Osobnosť a tvorba Gejzy Vámoša v historicko-spoločenskom a jazykovédnom kontextu*

Diplomová práca – posudok školiteľky

Za predmet diplomovej práce si Sabina Rudenková samostatne zvolila originálnu, náročnú, v širšom zábere aj v konkrétnom sústredení na postavu prozaika Gejzu Vámoša málo rozpracovanú tému – problematiku „voľby“ slovenčiny ako autorského jazyka a slovenského kultúrneho a literárneho prostredia ako priestoru autorského začlenenia prvého slovenského spisovateľa židovského pôvodu, za ktorého možno Gejzu Vámoša považovať. Vo svojej práci sa podujala zmapovať okolnosti a predpoklady, ktoré hrali úlohu v jeho rozhodnutí stať sa slovenským spisovateľom, širšie historicko-spoločenské aj vlastné literárne súvislosti, do ktorých bola jeho tvorba v dobe vzniku aj v ďalších obdobiach v literárnokritickej a literárnovednej reflexii zasadená a zasadzovaná. Jedným z impulzov, ktorý diplomantku k výberu témy viedol, bolo presvedčenie, že pri rozporuplnosti existujúcich hodnotiacich názorov, medzi nimi aj kritických názorov na Vámošov jazyk, „svět slovenské literatury a kultury Vámošovi důkladné poznání a analýzu jeho tvorby dluží“ (s. 2). Celkovo možno povedať, že autorka v práci s osobným zánietením orientuje pozornosť na (pri všetkej dobovej podmienenosti) stále aktuálne špecifické problémy a vyhmatava otázky, ktoré v mnohom aj naďalej ostávajú otvorené. Voľbu témy možno oceniť aj so zreteľom na „priestor vzniku“ diplomovej práce, pražskú slovakistiku – jednak vzhľadom na pražské pôsobenie a „pražskú tematiku“ v diele Gejzu Vámoša, jednak na fakt, že pri jazyku jeho diela, aj v slovenskej lingvistiky explicitne označenom za „jazyk zlého autora“ (J. Ružička; škoda, že napr. tento moment autorka v práci nespomína), otázka „českého jazykového vplyvu“, bohemizmov uňho predstavuje jednu z problémových či problematických sfér.

Sledovanú problematiku diplomantka rozvíja v štyroch kapitolách: *1. Aspekty osobnosti Gejzy Vámoša (3–21)*, *2. Historicko-spoločenský kontext (22–28)*, *3. Gejza Vámoš v očiach literárnej kritiky (29–52)*, *4. Autorské vyjadřování a jazyk Gejzy Vámoša (53–67)*.

V prvej kapitole a druhej kapitole autorka aj s využitím Vámošovej korešpondencie rozpracúva osobnostné a spoločenské predpoklady začlenenia pôvodom židovského autora do dramatického slovenského a československého spoločenského a špeciálne literárneho medzivojnového a vojnového kontextu, dotýka sa otázok židovskej komunity na Slovensku a problematiky asimilácie židovskej inteligencie v podmienkach československého štátu v súvislostiach širšieho dobového európskeho priestoru.

V tretej kapitole sa autorka sústredila na niektoré aspekty tvorby, tvorivej metódy a miesta Vámošovho literárneho diela v interpretáciách dobovej literárnej kritiky aj v neskoršej literárnovednej reflexii (J. Števec, D. Chrobák, D. Okáli, V. Surová, D. Kročanová). Hoci sama uvádza, že sa nezameriava na sekundárnu literatúru venovanú Vámošovi v plnom rozsahu (a uvádzaná bibliografia naznačuje, že pozná aj ďalšie, v texte nespomínané práce), nie je práve s ohľadom na leitmotív celej práce celkom zrejmé, prečo z tohto okruhu vypadla štúdia V. Marčoka venovaná židovským spisovateľom v slovenskej literatúre, medzi nimi konkrétne aj G. Vámošovi.

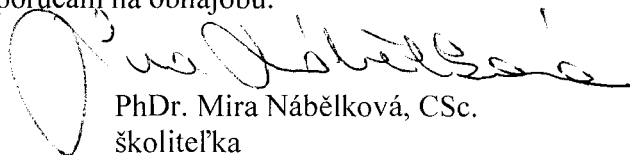
V štvrtej kapitole venovanej otázke jazyka Gejzu Vámoša, na pozadí (nie celkom koncízne a „cielené“) spracovanej partie o dobovej jazykovej situácii, z ktorej sa však predsa vynára obraz nie stabilizovanej a pri vstupe do spoločného československého štátu ďalej rozkolísavanej jazykovej normy spisovnej slovenčiny, autorka z literárnokritickej a teoretickej reflexie prezentuje vyjadrenia týkajúce sa Vámošovho autorského jazyka (M. Tomčík, V. Petřík, D. Okáli) a nadväzuje na ne vlastnou sondou do jazyka jeho diela. Na jednej strane možno prijať

autorkinu nedôveru a relativizujúci postoj vo vzťahu k niektorým citovaným výrokom, na druhej strane by tejto časti celkovo prospela väčšia konkrétnosť – keď sa o rozličných jazykových javoch „abstraktné“ hovorí bez konkrétnych dokladov. Konkrétnejšiu polohu prináša posledná podkapitola Jazyk románu Atomy Boha, v ktorej diplomantka porovnáva a hodnotí niektoré stránky textu prvého vydania románu a nového vydania z r. 2003 s výraznejšími edičnými zásahmi D. Kročanovej. Objektivizácii vlastných postojov Sabiny Rudenkovej k jazyku Gejzu Vámoša, resp. k jednotlivým jeho kritickým hodnoteniam by bolo pomohlo výraznejšie sústredenie práve na túto časť diplomovej práce. Pokiaľ ide o „odčeštenie“ niektorých jazykových javov, možno na okraj poznamenať, že úpravy tohto typu sú frekventované aj u iných autorov, mnohé napr., pravda sám, uskutočnil M. Urban (v slovenskom kontexte aj jazykovo považovaný za „dobrého autora“) v neskorších vydaniach svojich diel. Objektívne zhodnotenie čisto „jazykovej stránky“ Vámošovho diela z hľadiska dobovej normy by v mnohom predpokladalo ďalšie prehĺbenie poznania dobového jazykového kontextu, čo však presahuje rámec takto koncipovanej diplomovej práce. Diplomantka naznačila cesty, ktorými by sa ďalšia analýza mohla a mala uberať.

Sabina Rudenková vo svojej práci vhodne zvoleným postupom prezentuje zvolenú problematiku, treba však poznamenať, že na mnohých miestach celkom „nestačila s dychom“ – polemicky vyhotorené formulácie by predpokladali zreteľnejšiu vecnú argumentáciu, na mnohých miestach jasnejšie odčlenenie vlastného textu od parafrázovania iných názorov, ich dôslednejšie a formálne zjednotenejšie citovanie (to sa týka sa aj súhrnnej bibliografie), práci možno vyčítať rozličné štylizačné a pravopisné aj vecné nedostatky (napr. už kolísanie pri písaní veľkých a malých písmenách pri adjektívach a abstraktách židovský, židovstvo, nedôslednosť pri citovaní názvov Vámošových diel – Atomy Boha/Atómy Boha, charakteristiky niektorých jazykových javov a pod.).

Celkovo považujem prácu Sabiny Rudenkovej za zaujímavý a podnetný príspevok k rozpracúvaniu viacerých závažných nastolených a rozvíjaných tém – autorka si na spracovanie vybrala nosnú problematiku, preukázala znalosť primárnej a sekundárnej literatúry aj schopnosť (hoci nie vždy dosť precízne realizovanú) pracovať s ňou. Predkladaná práca má prijateľnú stavbu a obsahuje originálne postrehy. Hoci nemožno bagatelizovať ani jednotlivé nedostatky, vzhľadom na uvádzané pozitívne stránky prácu odporúčam na obhajobu.

19. 1. 2006

PhDr. Mira Nábělková, CSc.
školiťka